
“ME MÄLETAME EGA VANNU AJALE ALLA”

Mart Meri

Head sõbrad!

Ajad muutuvad ja meie muutume ühes nendega. Selle lause pühendan ma Hellele. Aeg on muutunud. Helle on nüüd siin, Lennarti kõrval, ja seda aega, kui ta oli samuti siin — siin meiega koos seismas, kuulamas, rääkimas, lehvitamas — seda aega enam tagasi ei saa. On teistsugune aeg. Mis aga ei tähenda, et aegade muutudes peaksime meie muutuma — põhjani, või lausa ajale alla vanduma, alustama otsekui nullist.

Ei, kõik need vanad ajad, need endised ajad on meiega kaasas — kas kohe keelel või meelel, või pisut eemal — rohkem pakitult või vähem pakitult kuskil ajusoppides.

Sest muutuv aeg iseenesest ei saa mäletamist keelu alla panna. Ikka inimene ise — kas ta tahab mäletada, või tahab unustada.

Siit jõuan Lennartini. Tema poliitilise tegevuse üks nurgakive oli mitte ajale alla vanduda, vaid vastupidi — tuua esile kõik need ajusoppidesse rohkem või vähem pakitud mäletamised ja teadmised, et nende najale toetudes toota järjepidevust ka aegade muutudes. Tuletada meelde, näidata seoseid, mis pole tähtsusetud, ja viidata ohtudele, mis käivad unustamisega kaasas — olgu see unustamine siis kas poliitiline või lihtsalt hajameelsus.

Tuletasin endale meelde üht ta loengut Hopkinsi ülikoolis Washingtonis tema viimaselt turneelt Ühendriikidesse 2005. aas-

**Sõnavõtt Lennart Mere 96. sünniaastapäeva mälestamisel
29. märtsil 2025 Metsakalmistul Tallinnas.**

“Me mäletame ega vannu ajale alla”

ta märtsis, enam-vähem täpselt kaksümmend aastat tagasi. Loengu pealkirjaks oli “Euroopa uued piirid”. Ei oleks lihtne teema Euroopas, aga ameeriklasi võiks lihtsalt külmaks jätta. See oli õieti Hillary Clintoni palve, et Lennart võiks tulla Ühendriikidest rääkima, mis see Euroopa õieti on.

Lennart võttis reisile kaasa paar pakki Eesti viiekrooniseid rahatähti — Keres esiküljel ja tagaküljel Eesti-Vene piirikindlused Narvas — ja jagas rahatähed kuulajate vahel laiali. Loeng sel äärmiselt vastuolulisel teemal oli just selline, millele eespool viitasin — anda edasi järjepidevuse loogikat aegade kiuste.

Vaid üks lause loengust: “Me ei taha rääkida piiridest, sest kardame komistada.” Rahatähel kujutatu juurde pöördus ta loengus korduvalt, aga loengu haare oli kontinentaalne. Ta kõneles pikalt ja kannatlikult sellest, miks on piirid, ja sellest, et piirid pakuvad ka võimalusi ega tarvitse alati kaasa tuua võitlusi.

Eile seda üle lugedes kogesin, et sisu on sama aktuaalne kui toona, isegi enam, sest mõned ohud, mille võimalikkusele ta viitab, on unustamise tõttu — olgu siis poliitiliselt või hajameelsusest tingituna — kohale jõudnud teravamalt, kui oleksime osanud ette kujutada paar kuud tagasi.

Ma tänan.

Ajad muutuvad ja meie muutume ühes nendega, aga me mäletame ega vannu ajale alla.

MART MERI (1959) on lõpetanud Tartu Ülikooli eesti filoloogia erialal 1982. ENSV (Eesti) Teaduste Akadeemia keele ja kirjanduse instituudi murdesektori teaduslik töötaja 1982–1988, Emakeele Seltsi teadussekretär 1988–1997, ajakirja *Keel ja Kirjandus* peatoimetaja 1995–2006, Vabariigi Presidendi Kantselei nõunik 2003–2006, Eesti Instituudi juht 2007–2011, Eesti Instituudi Soome esinduse juhataja 2020–2022; Riigikogu IX–X ja XII koosseisu liige vastavalt 1999–2003 (sh kultuurikomisjoni esimees 1999–2001), 2006–2007 ja 2011–2015, Tallinna Linnavolikogu liige 1999–2002 (sh haridus- ja kultuurikomisjoni aseesimees), 2009–2011 ja 2018. Ta on olnud Keele ja Kirjanduse Instituudi (Eesti Keele Instituudi) teadusnõukogu liige 1989–1996, sihtasu-

tuse Viro-Säätiö esindaja Eestis ning selle koolituskeskuse ESKO asutaja ja nõunik 1989–1998, MTÜ Fenno-Ugria Asutus juhatuse liige 1992–2013 (sh esimees 1998–2005), Haridusministeeriumi juures tegutsenud keeleasjade komisjoni asutaja ja esimees 1995–1998, Soome Instituudi Eestis (Suomen Viron-instituutin Säätiö) juhatuse liige 1997–1999 ja 2019–2025, Eesti Muusikaakadeemia kuratooriumi liige 2000–2004, Viljandi Kultuuriakadeemia nõunike kogu liige 2004–2018 (sh esimees 2000–2018), Lennart Meri Euroopa Sihtasutuse nõukogu liige a-st 2006, Tallinna Ülikooli kuratooriumi liige 2012–2017, SA Kultuurileht nõukogu esimees 2015–2021, Eesti-Soome Kultuurfondi (Suomalais-virolainen kulttuurisäätiö) nõukogu esimees 2016–2022 jm ameteis.